

LIJSTERS, LIJSTERSMIDSEN EN CEPAEA MEMORALIS.

Een aantal publicaties over Cepaea nemoralis in niet-malacologische tijdschriften had mijn aandacht. Vaak wordt aangenomen, dat het voorkomen van bepaalde kleur en bandvariëaties in een populatie veroorzaakt wordt door een selectie uitgeoefend door dieren, die zich met Cepaea voeden. Als grote Cepaea-eter worden de zanglijster en de merel (Turdus musicus en T. merula) aangewezen. Als bewijs wordt het bestaan van "Lijstersmidsen" aangevoerd: stenen of andere harde voorwerpen waarop lijsters hun Cepaea-buit stuk hakken. Op deze plaatsen zouden dan de licht gekleurde, niet of slechts weinig gebandeerde slakkenhuizen veel talrijker zijn dan de rode, bruine en dichtgebandeerde huisjes. Op deze wijze zouden lijsters selectief werkzaam zijn in een slakkenpopulatie.

E. Frömming, 1958. Über Vögel, ins besondere Drosseln, als Selektoren bei unseren polymorphen Bänderschnecken. Biologisches Zentralblatt Band 77 (1958) Heft 6, p. 723 - 729.

Frömming eindigt zijn artikel met de stellingen:

1. dat vogels, in het bijzonder lijsters, niet zodanig vijanden van slakken zijn, dat ze een slakkenpopulatie ernstig kwaad kunnen doen.
2. Lijsters kunnen de grotere huisjesslakken slechts buit maken als deze rondkruipen. Zij kunnen de slakkenhuizen niet in de bek nemen en kunnen de levende slakken ook niet van de boomstammen plukken.
3. De beweerde selectie door lijsters, mogelijk gemaakt door de verschillende camouflagewaarden van elk verschillend gebandeerd huis, moet worden afgewezen omdat deze opvatting gegrond is op een anthropocentrische manier van denken, die fout is en niet op vogels mag worden toegepast.

We zouden Frömmings publicatie kunnen opvatten als een gedeeltelijk antwoord op L. de Ruiter's vraag in CB 65, p. 629 - 630. Dr. L. de Ruiter zegt, dat het nog een strijdpunt is of er inderdaad door vogels selectie op kleur en bandering in een Cepaea-kolonie wordt toegepast.

M.H.A. Keenleyside & L. de Ruiter 1955. Populatie-onderzoek aan Cepaea nemoralis. Mededelingen "De Wolf" 1954, p. 16 - 17.

De auteurs stellen daar, dat lijsters een zeer hoog percentage van het totaal aantal prooidieren voor hun rekening nemen. Zij gronden hun stelling op de tellingen van gebroken huizen op de lijstersmidsen, waar zij een zeer hoog percentage gele huizen vonden, terwijl de Cepaea-populatie aldaar slechts een laag percentage gele huizen telde. Het beeld lijkt mij onzuiver daar niet vast staat of de op de smidse geslachte slakken uit die ene populatie dicht-in-de-buurt afkomstig zijn. Bovendien is het onbekend hoeveel en welke andere dieren van de smidse gebruik maken. Is er misschien ook een verschil in keuze bij de ene lijster of de andere?

In De Levende Natuur, Jg. 62, afl. 7, juli 1959, p. 145 - 149 vertelt prof. dr. N. Tinbergen over "Een slakkenraadsel". De smidse wordt door "een of ander dier gebruikt om er de huisjes van de gestreepte tuinslak op stuk te slaan. Die gewoonte is van zanglijsters goed bekend". Op de plek van deze smidse was echter nooit een zanglijster gezien. Er zijn derhalve andere dieren, die een "lijstersmidse" gebruiken. Op grond van waarnemingen en experimenten schijnt dan toch aangenomen te moeten worden, dat zowel door lijsters als door andere (onbekende) slakkeneters selectiedruk op een populatie Cepaea's wordt uitgeoefend. Tinbergen en Frömming zijn het blijkbaar niet met elkaar eens, terwijl Frömming het ook tegen L. de Ruiter zal moeten opnemen!

Wij stellen nu het volgende vast:

1. Lijsters kunnen wel degelijk Cepaea nemoralis vastpakken. Zij doen dit door het huis met de snavel aan de mondrand vast te grijpen. (Waarneming van dr. J. Wilcke, telefonische mededeling en van vele anderen).
2. Er zijn ook andere nog onbekende dieren, die, zoals lijsters, zich van een "aambeeld" bedienen om Cepaea-soorten stuk te krijgen. (N. Tinbergen in D.L.N. 62, 1959).
3. Kruipende slakken kunnen niet door lijsters worden gegrepen (contra Frömming 1958). Het kruipende, aangevallen dier trekt zich in het huis terug en wordt dan pas vastgegrepen aan de mondrand.
4. De op bomen levende Cypraca-individueën zijn veilig omdat de lijsters ze daar niet zoeken (Frömming 1958). Wie heeft ooit gezien dat lijsters Cepaea-soorten van de boomstammen halen?
5. Het is niet bekend of:
 - a. elke lijster zijn eigen "smidse" heeft;
 - b. alle bij een smidse gevonden lege huizen uit eenzelfde populatie stammen;
 - c. er een individuele voorkeur bestaat voor bepaalde Cepaea-variëteiten bij de dieren, die deze slakken eten;
 - d. of lijsters en andere dieren inderdaad selecteren en zodoende invloed hebben op de erfelijkheid binnen een populatie.

Als ge lijstersmidsen in uw omgeving kent, onderzoek dan eens wat er door wie op wordt stukgeslagen. Als ge bij een smidse alle brokstukken van slakkenhuizen weghaalt en bestudeert moeten er de volgende maal brokstukken van dezelfde samenstelling worden gevonden als de geconsumeerde slakken uit dezelfde populatie komen. Of zou de wisseling der seizoenen invloed hebben op de zichtbaarheid van bepaalde Cepaea variëteiten voor lijsters?

LB